

Podobně jako někteří jiní ilustrátoři dětských knih patří i Jiří Kalousek mezi kmenové ilustrátory dětských časopisů. Zvláštní význam této podvojnosti spočívá v tom, že ilustrace v dětském časopise se setkává s živějším ohlasem dětského reagování a aktivity, že představuje jakousi výzkumnou oblast dětského zájmu o určitý ilustrační výraz. Jiří Kalousek kreslil do *Mateřídoušky* po řadu let seriál z českých dějin (na něj navázal seriál z dějin vynálezů a na témata pověstí), a díky tomu mohl soustavně před očima dětských čtenářů rozvíjet svůj kreslířský výraz.

Pomineme-li Kalouskovy ilustrační počátky (reportážně laděné kresby povídek), byl to stále výraz humoristické ilustrace. Zjednodušenou kresbu postav a tváří dováděl ilustrátor místy až ke krajní karikační hyperbole. Ale střídavě, v dalších ilustračních sledech, ji opět zkušeně a zajímavě pozměňoval, vstupoval s ní bez nebezpečí jednotvárnosti do davových scén, obohacoval ji dekorativními doplňky, ale hlavně — kde bylo možno — zasazoval ji do různých prostředí, jejichž zpěvným lyrismem tlumil a vyvažoval grotesknost lidských prvků kompozice. Takové jsou zejména jeho ilustrace k Ivanovově povídce *Gaston, tvůj kamarád z Francie*, nebo obrazy *leparela Nastupovat, jedeme!* V barevných cyklech (jejich zvláštní formou jsou i seriály v *Mateřídoušce*) ukazuje Kalousek velmi jemné barevné cítění. Nejde mu pouze o účinek dialektického protikladu obou těchto složek v kompozici na dětského diváka. Zřejmě stále zkoumá jejich vzájemný vztah a přizpůsobuje výtvarný obraz lidské postavy žádoucí harmonii syntézy.

Jiří Kalousek platí také za vhodného ilustrátora návodných knížek pro nejmenší (*Co mi řekl Semafor*). Vrcholem jeho ilustrační tvorby jsou ilustrace k novému vydání *Říhovy Dětské encyklopedie* z roku 1977. Znamenají současně i potvrzení specifického okruhu námětového, který je mu vlastní.

FRANTIŠEK HOLEŠOVSKÝ

JIŘÍ KALOUSEK

narozen 1925 v Novém Bydžově. Vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze u profesorů Fr. Muziky a A. Pelce.

SAMOSTATNÉ VÝSTAVY:

Hradec Králové, Praha, Mělník, Staré Hrady
Se skupinou Polylegran vystavoval v Praze, Plzni, Hradci Králové.

Dále vystavoval v Moskvě, Tokiu, Bruselu (výstava čs. karikatury), výstava čs. filmového plakátu v Havaně, Versailles. Skupinové výstavy v Heilbronnu, Stuttgartu, Oslo, Budapešti.

Z KNIH, KTERÉ ILUSTROVAL:

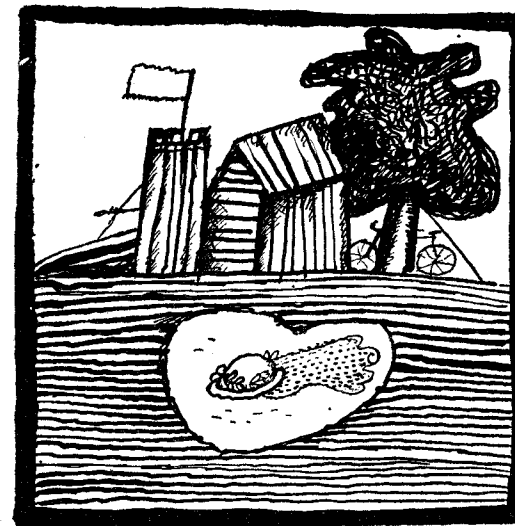
Bohumír Polách: <i>Srub radosti</i>	SNDK 1958
Svatopluk Hrnčář: <i>Prázdniny s pradědečkem</i>	SNDK 1963
Miroslav Ivanov: <i>Bengt, tvůj kamarád ze Švédska</i>	SNDK 1964
Karel Čapek: <i>Kapesní povídky</i>	SNDK 1965
Miroslav Ivanov: <i>Gaston, tvůj kamarád z Francie</i>	SNDK 1965
Bohumila Sřlová: <i>Šibal Makočuba</i>	Albatros 1974
Dagmar Hilarová: <i>Nastupovat, jedeme!</i>	Albatros 1975
Miroslav Ivanov: <i>Všude čeká dobrodružství</i>	Albatros 1975
Nataša Tánská: <i>Co mi řekl Semafor</i>	Albatros 1976
Bohumil Říha: <i>Dětská encyklopedie</i>	Albatros 1977
J. Koval: <i>Psí život s pirátem</i>	Albatros 1977
J. Sotnik: <i>Miša, mistr na průšvihy</i>	Albatros 1977
Jan Ryska: <i>Kluk jako jehla</i>	Albatros 1978
Jan Ryska: <i>Severák</i>	Albatros 1978

42. výstava ilustrací a grafiky v rodném domě Václava Šolce v Sobotce. Sezóna 1979. Pořadatelé: Okresní galerie v Jičíně, Osvětová beseda v Sobotce, Spolek sběratelů a přátel ex libris, kolektivní člen České společnosti pro estetiku při ČSAV v Praze, Albatros, nakladatelství pro děti a mládež v Praze. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha I.

JIŘÍ KALOUSEK

ILUSTRACE

Rodný dům
Václava Šolce
Sobotka září—říjen 1979

...hledím na obraz, jehož název je: Opuštěná krajina s kulisami a který jsem obdržel od malíře Jiřího Kalouska... Opuštěná krajina s kulisami zobrazuje — abych tak řekl — opuštěnou krajinu s kulisami a tím je to obraz realistický. Někdo by o jeho realismu pochyboval a řekl by, že kulisy se nevyskytují v žádné krajině, že kulisy patří na jeviště a proč že malíř nazval tuto krajinu opuštěnou? Nerad polemizuji. A je mi dokonce jedno, zda tento obraz někdo shledá realistickým či naopak. Jsem pro to, aby každý shledával věci jinak, protože jiné taky jsou. Pro mne tato krajina je opuštěná. Kým byla opuštěná? Tomu, kdo pochybuje o funkci kulis v plenéru, bych řekl, že třeba filmaři. Filmaři natočili poslední záběr a odjeli. Kulisy představují cosi mezi stodolou a hradem. Pak je tu taky strom. Ale i za tím jsou vidět podpěry, kterým se v divadelní řeči říká šprajcy, takže nejde o strom skutečný. I on je kulisou.

Mohli byste se ptát a naléhat, co myslím spojením pojmů stodola a hrad a já bych řekl, že stodolovitost stavby je ve mně vytvářena volbou materiálu i jistou architektonickou strohostí stavení, zatím co představa hradu je navozována jakousi věží se zubatým cimbuřím, na kterém vlaje bílý prapor. Mohli by jste namítat, že spojení věže se stodolou je nesmyslné a proč, že nad tím vším vlaje ten bílý prapor a já bych vám řekl, že toto spojení mne nesmírně vzrušuje a že tedy nejde o spojení nesmyslné, ale naopak velmi smyslné. A bílý prapor? Třeba se někdo vzdal. Věžník nebo hospodář. Nevíme... Tak tedy oslava kapitulace! — řekl by někdo a tvářil by se hrozivě, jako že kapitulace se oslavovat nemá. Ne — řekl bych já. Tady nejde o vzdání se v bojovém smyslu slova, znám tvůrce obrazu a vím, že bojové smysly nezobrazuje, tady jde o vzdání se kohosi čemusi či kohosi komusi, že tedy vzdání se tu má význam spíše duševní nebo tělesný, anebo — jak už to v životě chodí — jedno s druhým. Možná že se tu někdo vzdal nějaké vlastní neřesti, že se jí vzdal navždy a duch jazyka tu jaksi svévolně vytvoří cosi jako významnou vibraci: tato věta totiž neříká, jestli se této neřesti vzdal tím, že ji překonal anebo se jí vzdal tím, že ona překonala jej. Nechme to tak. Neznáme onen poslední záběr, který tu byl natočen a trocha nejistoty neuškodí. Dívejme se na tyto kulisy a váhejme.

A co je tu — ptáme se dále — kromě kulis a jaká že je to krajina? Krajina je tu představována jednak mírným zeleným sva-

hem a jednak malým rybníčkem. A tady je to, co bych nazval významovou dominantou obrazu: na hladině toho rybníčku pluje bílý dámský klobouk se závojem.

Ptáte se proč? A já se ptám: proč se ptáte? Mohu vám ovšem poskytnout výklad několikery. Dejme tomu, že v tomto klobouku hrála představitelka hlavní role. Po natočení poslední scény jí vítr tento klobouk zanesl do vody a nikdo už se nenamáhal, aby lovil kus kostýmu, který už dohrál...

Ne. Toto všechno není pravda. Je to jen výmysl, je to jen kulisa, kterou jsem postavil pro skeptiky, abych jim poskytl cosi jako oporu, které se v divadelní hantýrce říká šprajc. Dostalo se mi v životě mnoha takových výkladů a dozvěděl jsem se nad mnoha obrazy, co prý jimi chtěl ten či onen řici, ale vysoko nad to kladu to, co šprajc nepotřebuje, vysoko nad to kladu pocit, který vlaje jako bílý prapor na věži, pocit, který mi pluje hlavou jako bílý klobouk se závojem, pocit, že ptát se je zbytečné a hloupé, krásný pocit člověka, který byl laskavě uveden do opuštěné krajiny s kulisami a smí tu pobývat. Vysoko nad jakýkoli výklad kladu pak osobní vděčnost tomu, kdo do opuštěných krajin postaví kulisy a kdo na hladinku rybníčka pohodí ten klobouk se závojem, vděčnost malíři.

Mluvíme zatím o jediném z jeho obrazů. Ale mluvíme tím o světě, který on vytváří a do kterého nás zve. Mluvíme o vděčnosti. Ze všech darů, které mi poskytuje to, co se úhrnem zve kumšt, centím si nejvíc těch, které mne vedou jinam, které i ve mně probouzejí schopnost jinam vstoupit, jinak vidět, jinak myslet. Těch darů, které mne osvobodí od mých návyků, od lenosti mých smyslů od jisté nehybnosti, která je prvním příznakem toho, co úhrnem pak zveme stárnutím. Ano — chtěl bych napsat souhrn rad jak žít a někdy mne už napadají celé kapitoly. Jedna z nich by asi zněla: najděte si svého Kalouska. Nemohu vám říci, jak na to. Kalousek je něco, co jednoho dne vstoupí do vašeho života a člověk by to neměl přehlédnout. Hledat se nedá, v tom je ten název kapitoly nesmyslný, ale je možné se po něm rozhlížet, čekat ho, a když pak přijde, vzít ho jako dar...

A proto říkám: hleďte každý svého Kalouska. Hleďte ho tak, jako hledáme svého básníka, svou vilu, své trpajzlinky. Kdybych měl svého Kalouska — a promiňte mi tu pýchu toho přivlastňovacího zájmena — zařadit, řekl bych, že je syntézou toho všeho — tak trochu vila, trochu básník, trochu žonglér a maličko skřítek.

A především pak clown. Musel by vědět, jak vysoko kladu clowny ve světě humoru, aby se neurazil či lépe, aby se za něj neurazili jiní. Clown je mi ve světě humoru právě tím básníkem. To on nám vytváří docela nový svět, to on nám vrací pominulé dětství a nikoli jen naše osobní, ale dětství všeho lidstva a člověčiny vůbec, to on nám klade kulisy do krajin a nás pak vede těmito krajinami k rybníčkům, na kterých jako leknín pluje divě klobouk s bílým závojem...

MIROSLAV HORNÍČEK

To ma pakeru
je clown.
Fajn je nahil ekovek
a napul kolik dopomady pak
lovadiny le sm buse je jinom
Fajn. Ten Fajn krasi
na salmaj. A salmaj je
milé deti, aby celna jstala ka
kako su.